

Edmond Privat : *Interpopola Konduto*, 5-a parto
Nacia vero
Claude Gacond, 377-a radioprelego, 1970.12.30 & 1971.01.02

Cl.- Parolas gesinjoroj Claude kaj Andrée Gacond.

Okaze de la finjaraj kaj novjaraj festoj ni esprimas al niaj geaŭdantoj niajn salutojn. Dum la pasintaj semajnoj ni legis al vi erojn el la tri unuaj ĉapitroj de la libro de Edmond Privat : **Interpopola Konduto**. Vi povis konstati, ke inter 1931 kaj 1970 la interpopolaj kutimoj ne multe evoluis. La observoj de Edmond Privat bedaŭrinde restis aktualaj. Povu 1971 kreskigi tuthomaran mondkoncepton en novajn rondojn. Povu dum tiu jaro mildiĝi la naciismoj profite al mondanismo. Ludu en tiu direkto nia ŝatata lingvo esperanto ĉiam pli videblan rolon. Favoru niaj elsendoj la supernacian rolon de esperanto, diskonigante la penson de la biografo de Zamenhof. Jen multaj esperoj, al kies realigo vi kunlaboru.

A.- Esperoj riskas plenumiĝi, nur se la esperantoj aktive laboras en la esperata direkto. Edmond Privat estas la tipo de la esperanto, kiu ne kontentiĝis pasive esperi. Dum sia tuta vivo, de la frua infaneco al la lasta spiro, li streĉis ĉiujn siajn fortojn por influi la eventojn en la dezirata direkto. Ni daŭrigu tiun komencitan laboron.

Cl.- Hodiaŭ ni legos al vi erojn el la kvara ĉapitro de **Interpopola Konduto**. Tiu ĉapitro estas titolita : **Nacia Vero**.

A.- Ĝin komencas Edmond Privat per la konstato, ke :

Cl.- *Ĉe rivalecoj inter grupoj, la ĉefa oferato estas la vero.*

A.- *La plej etan okazaĵon ĉiu rakontas laŭ sia maniero. Ne nur tio. Inter la faktoj ĉiu elektas la plaĉantajn kaj emas memori nur tiujn, kiujn li ŝatas kredi. Poste li trograndigas ilin kaj traktas kiel mensogojn la flanke lasitajn.*

Cl.- *Kiam alvenis al tio du homoj, ĉio fariĝas malfacila. Inter grupoj, estas multe pli malbone. Inter nacioj, katastrofo. Nenia societo povas kunteniĝi sen ia minimumo de komuna vero.*

A.- *Por progresi pli antaŭen, scienco fariĝis publika. Ĝi komplete forlasis apartajn antaŭjuĝojn. La preferojn ĝi lasis al privata kampo. Neŭtrala kaj objektiva, ĝi ekzamenadas la faktojn sen atento je plaĉo aŭ malplaĉo. Al tio ĝi dediĉas sian propran lojalecon.*

Cl.- *Ankaŭ la tribunala justeco estas publika.*

A.- *De la individuoj ĝi forigas la privatajn iluziojn. Ĝi subigas ilin al la ĝenerala vero, deviganta vidi ĉiujn faktojn per ĉies okuloj. La ĵurintaro devas konkludi pri la realeco de l' krimo antaŭ ol la juĝisto rajtas kondamni la kulpulon. Unue pruvi la okazintaĵon. Poste informiĝi pri la motivoj. Fine mezuri la kulpon kaj la domaĝon.*

Cl.- *La scienco haltas ĉe la dua operacio. Ĝi ne juĝas sed nur klasigas, kvazaŭ mortintaj estus la agintoj. Sed scienco kaj justeco ambaŭ kontrolas kaj esploras la faktojn. Ilia vero devas esti unu. Ambaŭ serĉas la evidenton, akcepteblan de ĉiu. Tial ambaŭ iom zorgeme procedas : enketo, ekzameno, atestoj, aŭdo de du flankoj.*

A.- *La privata iluzio konas nenion similan. Ĝi nur kredas. Ankaŭ la grupaj veroj estas kredaĵoj. La popolo estas edukata sen klopodo al scienca kontrolo. Certajn faktojn ĝi lernas. Aliajn ĝi ignoras kaj dum ĝi koleras, ĝi ja volas ilin ignori. Multe ĝi preferas imagi faktojn pli respondajn al sia animstato.*

Cl.- *Infanoj songas kaj bonafide mensogas. Popolo amas aŭ malamas. Al si mem ĝi mensogas en plena sincereco. Vi ridas pri lavistinoj ĉe vilaĝaj fontoj. Ili klaĉas kaj babilas. Ili laŭdas proprajn gefilojn, kalumnias najbarinon.*

Edmond Privat : *Interpopola Konduto*, 5-a parto

Nacia vero

Claude Gacond, 377-a radioprelego, 1970.12.30 & 1971.01.02

A.- Ĉiu popolo tiel agas. En iliaj tribunaloj, eĉ la plej malinda krimulo ricevas oficialan defendanton. En ilia gazetaro male cent kalumniantojn rajtas havi najbara lando, sed neniun advokaton. Sola ŝanco, ke ĝia vidpunkto estu klarigita, kuŝas en korupto de iu perfidulo aŭ en soleca braveco de unu justulo. Cetere danĝerplena kuraĝo, ĉar la publiko rifuzos distingi la du motivojn.

Cl.- Ĉiu homo dubanta pri la komuna vero aspektas mensogulo al okuloj de la grupo. Foje li fariĝas heroo al okuloj de l' translima grupo. Por la sia, li nur estas perfidulo.

A.- Gazetaro kaj gepatra lingvo estas la potencaj disvastigiloj de la naciaj veroj.

Cl.- Fino de la citaĵo. Edmond Privat poste raportas pri la interpopola konduto okaze de konfliktoj laŭ okazaĵoj propraj al la unua mondmilito. El tiu paĝo ni citu paragrafon, kiu rilatas al la homa parolo :

A.- Kiu zorgas pri logiko, ho vi naivulo, kiam parolas pasio ? Jam de longe lingvistoj studas la uzon de l' homa parolo. Malofte ĝi servas por konigi ĝustajn faktojn. Tion faru matematiko. Lingvo estas ilo de pasio. Ĝi esprimas niajn sentojn. Ĝi blekas niajn amojn kaj kraĉas niajn indignojn. Aŭskultu iun ajn parolantan nature. La faktoj nur servas por pravigi ekkriojn.

Cl.- Fino de la citaĵo. Ne tre alloga priskribo, ĉu ne ? Poste Edmond Privat priskribas la rolon de la gazetaro, kiu ĝenerale disvastigas vidpunktojn, kiuj plaĉas al la publiko. Se gazeta redakcio riskus menciigi kontraŭajn vidpunktojn, ŝtonoj jam pafus al ĝiaj fenestroj. Kaj Edmond Privat alvenas al la temo nacia historio. Ni reaŭdu liajn konstatojn :

A.- En lernejo vi lernas Nacian Historion. Fakte ĝi ne povas esti. Nur **historio de la nacio** povas ekzisti. Tute alia afero ĝi estas. Kion oni instruas, tio estas nur historio vidata de la nacio. Se oni ĝin instruadus **vidata de la ceteraj**, tiam ĝi pli riskus esti ĉie sama, tio estas iom pli vera.

Cl.- Se nur objektiva kaj malvarma ĝi estus, ankaŭ tio ne estus kompleta. Necesas ja scii, kiel la prapatroj komprenis aferojn. Sed same ni bezonas ekscii, kiel eksteruloj ilin sentis. Komparo de lernolibroj ebligas tion. [...]

A.- En multaj lernejoj historio ankoraŭ ne estas scienco. Ĝi estas nura literaturaĵo. [...]

Cl.- Tiu literaturaĵo estas ĉefe primilita. En ĝi la bataloj okupas la plej grandan lokon. Tion kune konstatis francaj kaj germanaj edukistoj kunvenintaj en kongreso post la mondmilito. Ilin oni hontigis.

A.- Oni timis, ke ili volas senigi la historion je lipharoj kaj muziko. Verdire nur tion ili postulis, ke ankaŭ la nombro de mortintoj estu menciata. [...]

Cl.- Fino de la citaĵo. Aŭdinte tiujn dirojn, kiujn Edmond Privat skribis antaŭ 40 jaroj, vi povis konstati, ke rilate la nacian veron kaj ties instruadon sub formo de nacia historio, ni ne multe progresis.

A.- La venontan semajnon ni daŭrigos la legadon de tiu pripensiga libro **Interpopola Konduto** de Edmond Privat. Tiu verko vin eble helpas pli bone kompreni la nunajn interpopolajn okazaĵojn.

Cl.- Vi aŭdis prelegon el Svislando. Parolis gesinjoroj Claude kaj Andrée Gacond. Ĝis reaŭdo !

-oOo-